

JEOPOLİTİK VE İSTİHBARAT SAVAŞLARI

Yrd.Doç.Dr.Sait YILMAZ

2008 yılı uluslararası ilişkiler alanında çok önemli gelişmelerin evrilmekte olduğu bir dönemi işaretlemektedir. Bu gelişmeler TV.lere yansıyan güler yüzlü el sıkışmaları ile değil jeopolitik kırılma noktalarında istihbarat dünyasının içindeki savaşlar ile şekillenmektedir. Üç önemli küresel gelişme 2008'in önemini özetlemektedir; (1) ABD'nin El Kaide ile savaşının yeni bir safhaya girmesi ve ABD seçimleri. (2) Rusya'nın yeniden doğuşu ve ABD'nin bölgesel etkisini dengelemeye başlaması. (3) Yüksek petrol fiyatları ve başta Çin olmak üzere Asya'nın artan ihracat kapasitesinin uluslararası finansal düzeni yeniden şekillendirmeye başlaması. İstihbarat savaşları ile kastettiğimiz açık savaş usülleri dışında yoğun olarak istihbarat örgütleri ve örtülü operasyon tekniklerinin kullanıldığı, dış politikada zorlayıcı yöntem olarak gerilla savaşına ve terör örgütlerine destek, finansal tuzaklar, şantaj, rüşvet, propaganda, psikolojik savaş veya hastalık yayma vb. yıkıcı faaliyetler gibi yöntemler ile sonuç almak üzere yürütülen kaynağı genellikle muğlak savaşlardır. Bu makalede istihbarat savaşları ile alakalı olarak 2008 yılının önemli jeopolitik gelişmelerini inceleyeceğiz. Ancak önce istihbarat dünyasında yaşananlar gelişmeler ile ilgili kısa bir özet yapalım.

İstihbarat dünyasında yaşanan gelişmeler ve değişimler.

İstihbarat servisleri ve özelde istihbarat şirketleri kendilerine iş dünyasında finans ve yatırım danışmanlığı işlerinden sonra yeni pazarlar bulmak ve görünümünü kamufle etmek için lobicilik, güvenlik ve kriz yönetimi alanlarına da el attılar. Siemens firması telekomünikasyon bölümünün Alman dış istihbarat teşkilatı BND ile yakın ilişkileri Der Spiegel'e konu oldu. Fransa'da havacılık sektöründeki 40 kadar Fransız şirket ve kuruluşuna dağılmış 80 istihbaratçı bir kulüp kurarak üç ayda bir yaptıkları toplantılara akademik dünyadan kişileri de çağırarak konferanslar düzenlemekte, güncel konular ile ilgili 5-6 kişilik çalışma grupları oluşturmaktalar. 1984 yılında kurulan "İş İstihbaratı" (Safran grup) ise ülkenin en önemli kuruluşlarının bir araya geldiği paneller düzenlemektedir. Fransız Dış İstihbarat Teşkilatı DGSE'nin iki uzmanı Kuzey Afrika'da iş istihbaratı ve lobicilik yapan Amarante International şirketine yerleştirildiler. Halen Orta Doğu'da son derece aktif olan İngiliz lobicilik şirketi Bell Pottinger iş yapacak yeni hükümetler aramaktadır. Amerikalı ajanlar ise lobi firmaları içinde hukuk müşaviri ve halkla ilişkiler uzmanı sıfatında Irak hükümetinin her köşesinde cirit atmaktalar. Barbour Griffith & Rogers (BGR), Irak hükümeti için sözde Irak'ın haklarını korumak ve Allawi'nin partisini desteklemek üzere Irak'ta faaliyetlerine devam etmektedir. Kürtler, ağırlıklı olarak K Street, KBR gibi lobi şirketleri ile işbirliği yapmaktalar. J.C. Watts Companies ise Irak'ta Afrika hükümetlerinin çıkarlarını savunmaktadır.

Amerikan istihbarat toplama kaynakları da para kazanmak için lobicilik firmalarına başvurmakta. 2008 Şubat'ında Infoterra tarafından işletilen TerraSAR-X uydusu tarafından sağlanan 1 m. çözünürlükteki görüntüler satışa sunulurken lobicilik gene öne çıktı. ABD Askeri İstihbarat Teşkilatı (DIA) da özel istihbarat şirketleri ile işbirliğine yoğun olarak devam ediyor. 2005 yılında yapılan bir çalışma bu şirketlerin % 24'ünün çeşitli dış espionaj faaliyetlerine maruz kaldığını ortaya çıkardı¹. ABD Savunma Bakanlığı (Pentagon)'nın başta gelen görüntü sağlayıcılarından olan DigitalGlobe, New York borsasındaki hisselerini 250 milyon dolara çıkarmayı hedeflemektedir. Afganistan ve Irak'ta insansız hava araçlarına gittikçe daha bağımlı hale gelen Pentagon bu tür araçları kullanacak pilot sıkıntısı yaşamaktadır. ABD, Siber Komutanlığı kurmak için kolları sıvamış durumdadır.

¹ http://www.syngress.com/book_catalog/341_INS_THRT/sample.pdf

Amerikan istihbaratının karmaşık yapısının önemli bir örneği de “Buzz Allen Hamilton (BAH)” isimli şirket oluşturmaktadır. BAH, Amerikan hükümeti istihbarat teşkillerin en önemli teknoloji ve eleman tedarikçisi şirketlerden biridir. 18.000 çalışanı olan BAH, 2006 içinde ABD hükümeti ile 3.7 milyar dolarlık iş yaptı ve CIA’nın iş yaptığı ana sözleşmeciler şirketlerin en önünde gelmektedir. ABD Savunma Bakanlığı ile de çalışan BAH, terörle savaştan, kriptoloji ve yeni teknoloji üretimine kadar pek çok alanda sözleşmeler yapmaktadır. Yaptığı son işlerden birisi ABD Ulusal İstihbarat Direktörü (DNI) için “Proteus USA” adı verilen yeni bir araştırma merkezi (think tank) kurmak oldu. ABD Dışişleri Bakanlığı önceliğini uluslararası ortamı daha iyi analiz etmek için yapılacak olan anket çalışmalarına vermektedir. Bu amaçla her yıl seçilen ülkelerde yaklaşık 250 kamuoyu yoklaması yapılarak ülke ile ilgili bilgiler derinlemesine nüfuz edilmekte ve pek azı basına açıklanmaktadır. Harvard Üniversitesi ve Rand Corporation’ın yardımı ile kurulan ve CIA’nın kolu olan Global Futures Partnership ise ülke analizi için 30 ülkeden uzmanların yer aldığı bir ağ kullanmaktadır.

Kendi içinde de mücadele eden ABD, 2009’a kadar nefes alma şansını yarattı.

İstihbarat dünyası için en çarpıcı gelişme hiç kuşkusuz ABD içinde neo-con’lara karşı devam eden tasfiye operasyonu. 2003 yılı öncesinde Amerikan kamuoyunun ve Kongre’nin Irak hareketine ikna edilmesi için Amerikan-İsrail Kamu İşleri Komitesi (AIPAC) kilit bir rol üstlenmişti. Arkasında İran, İsrail ve İtalyan istihbaratının yer aldığı sahte istihbarat bilgileri ile çoğu Pentagon’da ve Dick Cheney’in ofisinde yer alan yeni muhafazakar kadro Irak Savaşı’nı başlatma konusunda istediklerini elde etmişti. Ancak, hareketin başlamasından hemen sonra söz konusu bilgilerin sahte olduğunun ortaya çıkması ile CIA ve Dışişleri Bakanlığı’nın yeni muhafazakarlara, AIPAC ve İsrail istihbaratına karşı başlattığı tasfiye operasyonu halen devam etmektedir². Eski CIA Başkanı George Tenet ile başlayan süreçte öncelikle Richard Perle ve İ. Lewis Libby gibi hızlı ve Yahudi yeni muhafazakarlar pozisyonlarını kaybetti. Yahudi muhafazakar avı Tenet’i izleyen Porter Goos döneminde de devam etti ve bugünkü CIA Başkanı Michael Hayden ile de özellikle İsrail casusluk faaliyetlerinin izi sürülerek devam etmektedir. Yeni muhafazakârların seçimlerdeki umudu ise şüphesiz Cumhuriyetçi başkan adayını John McCain’dır.

Bush yönetiminin 7 yıllık istihbarat fiyaskosu ABD istihbaratındaki reform arayışlarını devam ettirmektedir. ABD istihbarat reform tartışmalarının temelinde Kongre’nin özel (sözleşmeciler) şirketlere aşırı para dağıtması, istihbarat teşkilleri arasında işbirliği ve paylaşım olmaması, özel operasyonlara artan ihtiyaç, başta insansız hava araçları olmak üzere teknolojinin artan masrafları gibi konular gelmektedir. Reform arayışları en çok istihbarat bütçesinin % 80’ini kontrol eden Savunma Bakanlığı’nın gündeminde³. 2006 yılında, Rumsfeld’den görevi devralan yeni Savunma Bakanı Robert Gates, CIA’dan tamamen bağımsız bir istihbarat yapılanmasını hedeflemektedir. Nitekim İran’ın nükleer niyetleri konusundaki son analiz farklılıkları CIA ile bağımsız hareket etmelerinin en son örneği kabul edilmektedir.

Rumsfeld döneminde Savunma Bakanlığı ABD istihbarat teşkilleri içinde lider konuma geçmişti. ABD özel kuvvetlerini CIA’ya ve ABD elçiliklerine sormadan Filipinler’den Ekvator’a kadar pek çok ülkede örtülü operasyonlar için görevlendirmişti. Rumsfeld, 2002 yılında istihbarat işlerinden sorumlu bir bakan yardımcısı kadrosu oluşturarak üç önemli istihbarat toplam teşkili NGA, NSA ve NRO’yu kontrol etmekteydi. Ancak ABD istihbaratını

² Konu hakkında detaylı bilgi içiniz bakınız: Doğan TÜRKER: “*Büyük Tasfiye Operasyonu, Amerikan Derin Devleti*” ALFA Yayınları, (İstanbul, 2008).

³ Tim Shorrock: Revisiting Intelligence Reform Foreign Policy In Focus December 6, 2007, <http://www.fpip.org/fpiftxt/4795>

askerlerden kurtarmak için CIA, Kongre'yi etkileme gayretinde başarılı oldu ve bu üç istihbarat toplama örgütü (ABD istihbaratının % 75'ini sağladıkları değerlendirilmekte) doğrudan 2005 yılında kurulan Ulusal İstihbarat Direktörü (DNI)'ne bağlandı. Ancak Savunma Bakanlığı, bu üç teşkilat ile ilgili mücadeleden vazgeçmiş değildir ve istihbarat sisteminin baştan aşağı gözden geçirilmesinde ısrar etmektedir.

2008 yılında önemli bir seçimin kavşağında olan ABD'nin öncelikli dış güvenlik meseleleri Afganistan ve Irak'ta devam eden savaş. Afganistan'da ABD'nin niyeti başlangıcından beri toprak işgali değildi. El Kaide'nin Pakistan'a yer değiştirmesi ile savaş Taliban ile devam etmekte olduğundan ABD, savaşın hamallığını NATO'ya bıraktı. Bin Ladin ve mücahitlerinin Pakistan'a geçtiği iddiası ile etkin mücadele isteyen ABD karşısında Pakistan'ın istikrarı ve Müşerref'in konumu sallanmaya bu yılda devam edecektir. Irak'ta ise yakın zamana kadar ABD'nin başı gerçekten belada idi. Ancak, ABD'nin İran ile 2007 yılı içinde başlayan görüşmeleri ilk olumlu sonucunu Irak'ta verdi. İran tarafından yürürlüğe konan ateşkes ve durumu sakinleştirme çabaları, ABD zayıfındaki düşüşü de açıklamaktadır. Irak'taki Şii ittifakın da parçalanmış olması, ABD'yi iyimserliğe itmektir. ABD, İran ile görüşmelerinde bir taşla birkaç kuş vurmuş oldu. Hem Irak'ta durum sakinleşme sürecine girdi, hem İran ile ilgili zaman kazandı, hem de içeride enerjisini toplayıp yeni hesaplaşmalar için seçim sonrasına uygun bir ortam hazırlama şansı yakalandı.

Küllerinden doğan Rusya denge unsuru olma yolunda.

Rusya Federasyonu, Çeçenistan başta olmak üzere ülkedeki muhalif gruplarla mücadeleyi kontrol almayı müteakip iç (FSB) ve dış (SVR) istihbaratı ile ilgisini tamamen ekonomiye çevirdi. Suç örgütlerinin gittikçe daha profesyonel hale gelmesinin nedeni ise eski KGB mensuplarının pek çoğunun iş dünyası adı altında organize suç örgütlerine dahil olması idi. 142 milyon nüfuslu Rusya Federasyonu'nda 4 milyon fahişe (2.5 milyonu yurt dışında yaşamakta), her 100 bin kişinin 800'ünün hapiste olması (dünyada en yüksek hapisteki insan oranı) ve yıllık 30.000 intihar eden kişi miktarı; ülkedeki sosyal kokuşmuşluğun en çarpıcı göstergeleri. FSB ile birlikte Rusya; politikacılar, iş adamları ve suç örgütleri için tehlikeli bir yer oldu ve tanınmış kişilere düzenlenen suikastler arttı. Putin, Yeltsin döneminden miras kalan kokuşmuş iş dünyası, politikacılar, gazeteciler, bankerler ve suç örgütleri ile mücadele için FSB'yi kuvvetlendirdi ve acımasız silahlarla desteklenen yeni taktikler kullandı. Bu aynı zamanda ülkeyi yabancı kökleri olan zararlı kuruluşlardan da temizlenenin diğer bir yolu oldu.

Öte yandan Rusya, özellikle yakın çevresindeki petrol ve doğal gaz kaynaklarını ve güzergâhlarını kontrolüne almak, satış ve kullanım haklarını eline geçirmek için istihbarat teşkillerinin örtülü faaliyetlerinden (rüşvet, şantaj vb.) etkili şekilde yararlanmaktadır. FSB, Rus ekonomisinin güçlendirilmesinde öylesine aktif bir rol edindi ki parlamentoda yeni oluşturulan ve yabancı yatırımlara onay veren yeni komitenin elemanlarının tamamen FSB'den teşkil edildiği sır değil. Parlamento içindeki FSB elemanları halen espionaj ile mücadele için yeni bir yasa hazırlığı içindedir. Dış politikada ise Ukrayna'nın NATO yolundan döndürülmesi ve Gürcistan, Azerbaycan gibi batıya meyilli ülkelerin frenlenmesi istihbaratın örtülü taktikleri ile sağlanmaktadır. Rusya'nın örtülü savaşları yakın gelecekte batının genişleme politikalarına tepki olarak Bosna-Hersek, Kırım, Abhazya, Güney Osetya ve Azerbaycan'da önemli çatışmaları tetikleyebilir ve harita değişikliklerine yol açabilir. Rusya'nın en iyi istihbarat ortaklarından olan biri olan İran ve Ermenistan ile birlikte hem Türkiye hem de Azerbaycan'a karşı derin ittifak içinde olduğunu unutmayalım

Asya'daki gelişmeler küresel dengeleri değiştirebilir.

Doğu ve Güneydoğu Asya'nın üç bölgesel gücü Çin, Japonya ve Güney Kore küresel konumlarını yeniden belirleyecek önemli strateji değişiklikleri sergilemekte. Bu strateji

yumuşak güçten sert güce geçişi simgelediğinden dikkatle izlenmesi gereken bir süreçtir. Çin, Darfur'da BM-Afrika Birliği Barışı Koruma Birliğine asker gönderirken, dünyanın en büyük ikinci deniz gücüne sahip olan Japonya Hint Okyanusu'nda Amerikan savaş gemilerine yakıt ikmali yaparak Asya dışına taşıyacak güç projeksiyonu için tecrübe edinmekte, Güney Kore ise Irak'ta askeri olan üçüncü büyük ülke konumuna geldi. Kendi çıkarları artık ABD ile çakışmaya başladığından Japonya ve Güney Kore, ABD'nin değil kendi önceliklerinin peşinde küresel siyasi, ekonomik ve askeri güç projeksiyonlarını geliştirmekteler. Japonya, ABD'nin itirazına rağmen İran ile enerji görüşmeleri yapmakta, Güney Kore de Kuzey Kore ile görüşmelerinde ABD'ye kulağını tıkamakta ve Kuzey Irak'ta Kürt gruplar ile petrol anlaşmaları yapmaktadır. Pekin, Seul ve Tokyo artık ekonomilerinin güçlü kalmasını sağlayacak yeni kaynaklar bulma peşinde Asya dışına açılma gayreti içindedir.

Çin, ekonomik gelişme yolunda Batı Çin'i üs olarak kullanmaktadır. Kuzeybatı'dan Orta Asya'ya güneybatıdan Güney ve Güney Doğu Asya'ya iki ayrı koridor geliştirme peşinde olan Çin özellikle ulaştırma sistemi ve kültürel değişim yolu ile buralardaki pazarları ele geçirmeye çalışmaktadır. Söz konusu koridorlar sadece alt yapı değil eşya, sermaye, teknoloji ve insan kaynağı trafiğini de öngörmektedir. Diğer yandan Çin, başta Hindistan olmak üzere komşu ülkelerin doğal kaynaklarını ele geçirmek için önemli paralar harcamaktadır. Bir trilyon dolar fazlası olan Çin bunun en azından 200 milyar dolarını söz konusu hammadde kaynaklarını ele geçirmek için kullanmayı planlamaktadır. Orta Asya'yı Rusya'nın burnunun dibinden çalmayı planlayan Çin'in Tibet ile ilgili korkusu Hintli nüfusunun artması sonucu Hindistan'ın kontrolüne girmesi riskidir. Tibet'in Çin tarafından işgal edildiği tarihten beri sürgündeki başkanı Dalai Lama, Hindistan'da yaşamaktadır. Tibet, Çin için aynı zamanda Himalayalara çıkış kapısıdır ve pek çok etnik grubun göç yolu üzerindeki bu kapı kontrol edilmezse Uygur Türklerinin yaşadığı Sincan da bağımsızlığa gidebilir.

2000 yılından beri kendi AWACS'ını üretmeye çalışan Çin ilk uçağı Doğu Çin'e konuşlandırdı. Çin istihbaratı Kuzey Kore ile de özellikle nükleer silah gelişim programı ile ilgili görüşmeler yapmaktadır. Amerikalıların Hindistan ile 2001'de başlayan stratejik işbirliği istihbarat savaşlarına yeni bir yön verdi. Bugün bu savaş olimpiyat ateşinin geçtiği her yerde veriliyor. Sincan bölgesindeki Uygur Türklerinin olimpiyatlar süresince girişebileceği gösteri ve eylemler nedeni ile Çin hükümeti ve istihbaratı alarma geçti. ABD ile ilişkileri Hindistan'ı Çin ile istihbarat ortaklığı yapmaktan geri koymamakta. Çin ve Hindistan gizli servisleri müşterek bir istihbarat merkezi kurarak, 2008 yılı itibarı ile istihbarat alış verişine resmen başladılar. Fransa'da ortaya çıkarılan üç halkalı Çin casus ağı dış ülkelerde bulunan sirk gruplarının Çin istihbarat elemanlarını da barındırdığı ortaya çıkardı. Japon istihbaratı ise hükümet İstihbarat ve Araştırma Bürosu dış ilişkiler dairesi içinde Rus ajanları yakaladı.

Avrupa'nın öncüleri arayışta.

Avrupa'da özellikle Fransa ve Almanya'nın kendilerine ulusal manevra alanı arayışları yeni bir safhaya girmiş durumdadır. Fransa'da Sarkozy başa geldiğinde iki önemli tarihi rakibi olan Amerika veya Almanya'dan hangisi ile yola devam edeceğini tayin etmek konumunda idi. Fransa, kendisinin tek aktör olabileceği ayrı bir oyun sahası olarak Akdeniz'i seçti ve oyunun adı önce "Akdeniz Birliği" sonra "Akdeniz İçin Birlik" oldu. Fransız hesabına göre bu oyun kendisine hem Avrupa hem de Akdeniz gücü olmanın yanında Orta Doğu'nun gücü olmanın da yolunu açacaktı. Böylece önceliğini başlangıçta ABD, İran ve Lübnan ile ilişkilerini yavaş yavaş geliştirmeye verdi. Rotasını Almanya'dan Amerika'ya kırmaya başlayan Fransa henüz çok az yol almıştı ki Almanya'nın itirazları ile tekrar rota değiştirdi. Tarihi boyunca hep fırsatçı politikalar izleyen Fransa Merkel'e döndü ve Almanya'yı tekrar stratejisinin merkezine koydu.

İstihbarat savaşlarına gelince; özellikle aday ülkeler için Avrupa Birliği ile ilişkileri düzenleme işine soyunan şirketler lobiciliğin ötesinde hizmetler vaat etmekte. Bunlardan biri olan Avisa; AB içinde doğru kişiye doğru mesajı iletme, yumuşak istihbarat, üye ülke hükümetleri ile işbirliğini geliştirme gibi vaatlerde bulunmaktadır⁴. Fransız Gaz şirketi GDF, faaliyette bulunduğu Kuzey Afrika (Cezayir, Libya) ve Orta Doğu (Katar, Suriye ve Yemen) gibi ülkeler hakkında ülke risk analizi ve danışmanlık hizmeti de sağlamaktadır. Fransa, özel sektör ile istihbarat dünyası arasında yeni fikirlerin ortaya çıkmasını sağlayacak yeni süreçler düzenlenmekte ve iş istihbaratı şirketlerinin statüsü ile ilgili yeni yasal düzenlemeler yapmaktadır. Savunma ve Güvenlik Doktrini'ni geliştiren Fransa daha güçlü bir uzay politikası öngörmektedir. Sarkozy, bu amaçla Fransız Guyana'sındaki tesislerin geliştirilmesi için daha fazla para ayırdı. Fransız Genelkurmayı uzaya dayalı coğrafik bilgiler için Amerika'daki NGA'nın fonksiyonlarını yerine getirmek üzere Paris'in Kuzeyindeki Creil Üssü'nde bir istihbarat merkezi kuruyor. Almanya ise Orta Doğu politikalarında daha derine dalma niyetini gösterdi. Merkel tarafından BND'nin başına getirilen Ernst Uhrlau; İran istihbaratı, Suriye rejiminin üst düzeyi, Hizbullah liderleri ve El-Kaide'ye yakın radikal İslamcı gruplarla ilişkileri ile tanınmaktadır.

Orta Doğu'da daha çok suların akması lazım.

Orta Doğu politikaları içeriden üç ülkenin hakimiyet kurma çabaları ile şekillenmekte; İran, Suudi Arabistan ve Suriye. Üç kutuplu Orta Doğu'da son yıllarda Suudi Arabistan İran ile diplomatik ilişkilerini artırarak ve Filistin'de HAMAS-Fetih çatışmasını körükleyerek etkin bir konum kazandı. Suudi Ulusal Güvenlik Konseyi Başkanı Prens Bandar, Suudi istihbarat savaşlarının direktörü olarak her taşın altından çıkmakta. Suudi-İran ilişkilerinin gelişmesi, Lübnan ve Filistin'e birlikte güç projeksiyonu uygulayan İran'ın stratejik ortağı Suriye'yi endişelendirmekte. Suriye ve İran arasında karadan bir köprü kurmak için Kuzey Irak'taki Kürtler özellikle Erbil şehri vasıtası ile bağlantı kurmaya çalışmaktalar. Orta Doğu'da ABD-İran görüşmeleri devam ederken bir yandan da İsrail-Suriye görüşmeleri gündemdedir.

2006 yılında Irak verdiği destek yüzünden Suriye'yi cezalandırmak isteyen ABD'nin baskısı ile Suriye Lübnan'dan çekilmiş ama yerine Hizbullah'ı bırakmıştı. İran ve Suriye tarafından desteklenen Hizbullah, Lübnan üzerinden İsrail ile mücadele etmektedir. Suriye'den İsrail'e tek konvansiyonel tehdit başta SCUD'lar olmak üzere füze tehdidir. Suriye için Lübnan hem ilaç üretimi hem de ekonomik ulaşım bakımından çok önemlidir ve Hizbullah'ı dikkate almayan bir barış girişimi Suriye'nin ekonomik çıkarlarını önemli ölçüde tehdit edecektir. İsrail ise sadece Şii Hizbullah değil Suudi Arabistan'ın desteklediği El Fetih ve gene İran'ın desteklediği Sünni Hamas ile de başı derttedir. El Fetih ve Hamas arasında körüklenen çatışma en çok İsrail'in işine yaramaktadır. Aslında yaşananlar Suriye-İran-İsrail istihbarat savaşlarından başka bir şey değildir.

İtalyan istihbarat teşkilatı SISMI, Lübnan'da 2006 yılından beri kendi ağını kurmaya çalışmaktadır. HAMAS'ın İran'dan aldığı desteğin can damarı olan ve aynı zamanda savaşçıları eğitim için gönderdiği tünel ağı imha edilirken, saldırı sorumluluğunu ne İsrail ne de Mısır aldı. İsrail saldırısı bekleyen HAMAS, 2008 yılı başından itibaren savunmasını yeniden örgütlemeye başladı. HAMAS, yeni bir istihbarat teşkilatı yanında özel kuvvet unsurlarını da geliştirmekte. İran, diğer yandan Mısır, Ürdün ve bazı Körfez ülkelerinde İslamcı köktendinci Al Qods ve Hizbullah hücreleri kurmakta. Suudi Arabistan hükümeti ülkenin petrol tesislerini korumak için 35.000 kişilik bir güvenlik gücü kurmaya niyetlenince bu gücün eğitimi ve kurulması için pek çok yabancı şirket Suudi hükümetine başvurdu.

⁴ http://www.avisaeu/our_advice

Görüldüğü gibi dış politika görünen yüzünün gerisinde büyük ölçüde istihbarat savaşları ile şekillenmekte ve Türkiye'nin bu savaşlardan öğreneceği ve yapması gereken çok şey var⁵.

⁵ Bakınız Sait YILMAZ: 21.Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat, 2.Baskı, Milenyum Yayınları, 2007 ve Sait YILMAZ: Güç ve Politika, ALFA Yayınları, 2008.